

Hajökolog og adfærdsekspert Cristina Zenato og en studerende er iført beskyttelsesdragt ved dyk med caribiske revhajer i Bahamas.

Tekst af Cristina Zenato
Fotos af Kewin Lorenzen

Hajer kan vække både frygt og forundring. Hajökolog og adfærdsforsker Cristina Zenato tager her fat på nogle af de almindelige misforståelser, dykkere kan have om dykning med hajer.

At dykke med hajer står på mange dykkers bucket liste. Det er ofte forbundet med en skønsm blanding af nysgerrighed og ængstelse, så når de står på kanten af platformen før de springer i, har mange dykkere stadig spørgsmål.

Men inden vi går i gang med de forskellige bekymringer, vil jeg gerne bemærke, at der er over 530 hajarter i verden, og jeg bruger ordet "hajer" meget bredt. Der er efter min opfattelse ikke nogen universalløsning, og når vi taler om møder med hajer, bør vi betragte hver enkelt art, situation og aktivitet som forskellige scenarier.

I det følgende vil jeg gennemgå nogle af de hyppigst forekommende bekymringer og misforståelser, som jeg har stødt på gennem min karriere, og som holder dykkere på kanten af deres stole:

Misforståelser om

Dykning med hajer

1. Hajerne vil komme farende mod mig, så snart jeg springer i vandet.

Hajer er ikke interesserede i mennesker, men de kan blive tiltrukket af vores tilstedeværelse eller andres tidligere aktiviteter før os. Det er en myte, at hajer vil

komme strømmende mod en dykker, så snart vedkommende springer i vandet. Den simple kendsgerning, at vi bærer dykkerudstyr, sender et signal om, at vi er fremmede væsener. Vi skal også huske, at meget få arter vil æde dyr på vores størrelse, og ikke os. I det øjeblik

vi springer i vandet, vil hajerne derimod som regel sprede sig. De er mere bange for os, end vi er for dem.

2. Hajer tiltrækkes af mit blod eller min urin.

Det er korrekt, at hajer har en skarp

lugtesans, men de tiltrækkes ikke af lugten af vores blod eller urin. Nogle mennesker nævner skrækeksempler med oceaniske hvidtippede hajer, der kredsedde om nogle af de mere berømte skibsvrag i menneskets historie. Situationen i disse tilfælde var imid-

lertid meget forskellig fra den, hvor en sund dykker springer i vandet med et lille sår eller menstruation.

Da disse skibe sank, var det mængden af affald og skrald fra køkkenet og toiletterne samt antallet af sårede, allerede døde og døende mennesker, der tiltrak hajerne, som blot udførte deres naturlige rolle: at rense havet. Hajers evne til at sanse minimale koncentrationer af visse stoffer varierer mellem de forskellige hajarter. Nogle kan detektere deres bytte ved en koncentration på en del pr. ti milliarder, hvilket svarer til en dråbe i et olympisk svømmebassin!

Selv med denne evne er lugtesansen dog ikke en superkraft, og vi skal huske, at duftpartikler også skal

ramme næseborene, og at dyret, ligesom alle andre rovdyr, samtidig vil vurdere, om det er besværet værd. For hajer er ikke tanketomme ædemaskiner, der konstant er på jagt efter bytte. De tilbringer det meste af deres tid med at strejfe rundt i havene som ethvert andet rovdyr på land, hvor de deler deres territorium og kun jager, når det er strengt nødvendigt, og når der er stor chance for succes.

3. Yum-Yum Yellow

Selvom det er rigtigt, at lyse farver og kontrasten mellem lys og mørke er mere tiltrækkende for hajer, vil det ikke øjeblikkeligt tiltrække hajerne i området at bære et stykke lyst udstyr. Døde dyr under vandet fremstår ofte med

hvid eller lys kulør. Det er derfor naturligt for rovdyr som hajer at undersøge lysere farver, men vi må tage dette i betragtning. Når vi dykker med hajer, sender vi imidlertid samtidig adskillige andre signaler til dyrene om, at vi er fremmede, fra vores dykkerudstyr til det faktum, at vi har et hjerteslag og hjernebølger og bevæger os. For at et dyr skal undersøge noget lyst eller skinnende, skal det højst sandsynligt være forbundet med andre mulige skader eller tegn på død.

4. De tiltrækkes af nervøsitet.

I modsætning til hvad mange tror, tiltrækkes hajer ikke af nervøse mennesker. Det er ikke vores angst, der tiltrækker dem, men snarere vores

Caribiske revhajer patruljerer den sandede havbund i Bahamas.

bevægelser. Uregelmæssige og hurtige bevægelser kan vække visse arters opmærksomhed. Som hovedregel er det bedst at bevare roen og bevæge sig roligt, når man dykker med hajer. Det betyder, at det er tilrådeligt at optimere vores færdigheder og evner, inden vi deltager i en tur, hvor vi vil møde hajer. Ved at gennemgå brugen af maske, regulator og opdrift samt lære, hvordan vores kamera fungerer, inden vi springer i vandet, minimerer vi distraktioner, frustrationer og angst, hvilket giver os en bedre oplevelse.

5. Afskrækkende midler holder hajerne væk.

Gennem de år, jeg har arbejdet i hajdykningsbranchen, har jeg set min andel af hajafskrækningsmidler, men jeg har endnu ikke set et, der virker på alle arter i alle situationer. Lad os gennemgå nogle af de mest almindeligt anvendte:

Giftig slangedragt. Den giftige slangedragt er en sort- og hvidstribet dragt, der efterligner den giftige slange i Stillehavet.

Den virker måske, men kun indtil du dykker med en art, der ikke kender slangen eller er stor nok til ikke at tage sig af dens tilstedeværelse. Lad os heller ikke glemme, at mange arter også tiltrækkes af kontrasten og de bevægelige skygger mellem sort og hvidt.

Mimic-dragten, der er designet til at hjælpe os med at falde i et med vandet, er malet i forskellige nuancer af blå, der absorberes i den flydende verden og gør os usynlige. Med otte sanser er hajer afhængige af mere end synet for at opdage bytte. Det faktum, at de måske ikke ser os i første omgang, forhindrer ikke hajer i at lokalisere vores bobler, bevægelser og andre livstegn.

Zenato med undervandskameraudstyr i Bahamas

Elektriske pulsankelbånd. Indtil videre har jeg set dem brugt på små arter, og selvom de får dyrene til at opføre sig lidt uregelmæssigt, har jeg ikke set dem holde dem på afstand. Desuden vil jeg gerne se bedre tests af disse enheder i situationer med ordentlige kontrolgrupper. At teste en anordning på en art, der traditionelt ikke er interesseret i byttedyr af vores størrelse, beviser ikke, at de få arter, der jager dyr af vores størrelse, også vil blive afskrækket af anordningen. Tests, der ikke inkluderer alle de forskellige variabler, der kendetegner et levende og svømmende menneske, vil forblive ufuldstændige, og effektiviteten af disse afskrækningsmidler vil være uverificeret. Det bedste middel er viden og forståelse af de dyr, vi dykker med.

6. Hajer skal svømme for at overleve.

Dette er måske den største misforstå-

else om hajer. Hajer ventilerer gennem to forskellige systemer. Alle arter har et såkaldt ramventilationssystem. Dyret svømmer gennem vandet med let åben kæbe, hvorved vandet strømmer gennem munden og ud gennem gællerne, som udvinde ilt fra havvandet. De fleste hajarter benytter sig herudover af en anden metode, der kaldes buccal pumping. Mens dyret hviler på havbunden, kan det pumpe vand over gællerne ved at åbne og lukke munden forsigtigt. Vandet strømmer derved hen over gællerne, som hvis de bevægede sig, hvilket gør det muligt at udvinde ilt. I modsætning til hvad mange tror, er det i virkeligheden kun få arter, der er tvunget til at bevæge sig for at opretholde deres respiration.

7. Hajer har ingen fjender.

De fleste hajer er top-rovdyr i deres marine økosystem, hvilket betyder, at de befinder sig øverst i fødekæden

”Den største trussel mod hajer er mennesker.”

og har ingen eller meget få naturlige predatorer. Den største trussel mod hajer er mennesker. Hajbestande er i tilbagegang overalt i verden, hvor fiskeri dræber op til 100 millioner hajer hvert år. Det er mere sandsynligt, at vi bliver ramt af lynet, dræbt af en faldende kokosnød eller dræbt af en salgsmat end af en haj.

Selvom frygt er et nyttigt redskab, der har gjort det muligt for os at udvikle os og overleve, kan for meget frygt og misforståelser forhindre os i at opleve vores undervandsverden og dele den med hajer.

Viden er det bedste våben mod frygt. Det er altid bedst at stille spørgsmål, forstå de dyr, vi skal møde, og forberede os på en hajdykningstur for at undgå uønsket stress og unødigt angst. Hvis vi er i havet og har set en

Hajer kan pumpe vand over gællerne ved at åbne og lukke munden.

haj, er det usandsynligt, at vi får problemer – vi skal bare konfrontere vores frygt.

*Hajøkolog og adfærdsekspert Cristina Zenato er PADI-kursusleder, NSS-CDS-instruktør i avanceret huledykning, TDI-teknisk instruktør, rebreather-instruktør, underviser, foredragsholder, forfatter og fotograf med base på Bahamas. Hun taler fem sprog – italiensk, engelsk, tysk, fransk og spansk – og nogle vil sige, at hun taler et sjette sprog, nemlig "haj". Hun er blevet optaget i Women Divers Hall of Fame (2011), The Explorers Club (2013) og The Ocean Artists Society (2013) og er modtager af Platinum Pro5000. Hun er grundlægger af **People of the Water**, en 501c3 non-profit organisation, der har til formål at udbrede og distribuere træning, uddannelse, forskning og studier relateret til vand, hav og miljøspørgsmål, der påvirker mennesker og*

dyr i disse miljøer. Zenato er en aktiv huledykkerinstruktør og en passioneret opdagelsesrejsende, der dokumenterer nye systemer. For mere information, besøg: cristinazenato.com

Kewin Lorenzen, en professionel dykker med en ingeniørbaggrund, er bosiddende på Bahamas, hvor han integrerer sin ekspertise inden for huleudforskning, hajer og teknisk dykning med undervandsfotografering og videografi. Han har filmet hajdokumentarer og gennemført avancerede undersøgelsesprojekter for at udvikle interaktive 3D-digitale kort. Som bestyrelsesmedlem i nonprofitorganisationen People of the Water bruger han sin ekspertise til at dokumentere den videnskab, der ligger til grund for hans arbejde. Han skaber også billeder med kunstneriske fortolkninger, hvor han fusionerer virkelige scenarier med undervandsverdenen. Besøg: kewinlorenzen.com